

ارزیابی رابطه‌ی سبک‌های تفکر، تحمل ابهام و خطرپذیری با خلاقیت مدیران در شهرستان ایلام [۱]

ناصر سراج خرمی *

مسعود برومند نسب **

اعظم عبدالهی ***

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارزیابی رابطه‌ی سبک‌های تفکر، تحمل ابهام و خطرپذیری با خلاقیت مدیران آموزش و پرورش شهرستان ایلام است. روش پژوهش توصیفی، از نوع همبستگی بود. جامعه‌ی آماری کلیه‌ی مدیران آموزش و پرورش شهرستان ایلام به تعداد ۳۰۰ نفر بودند که با استفاده از فرمول کوکران و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، تعداد ۹۸ مدیر به عنوان نمونه در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌های پژوهش چهار پرسش‌نامه سبک‌های تفکر استرنبرگ و اگنر، تحمل ابهام بودنر، خطرپذیری آیزنک و خلاقیت رندسیپ بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره استفاده شد. نتایج نشان داد که با ۹۵ درصد اطمینان بین سبک‌های تفکر قانون‌گذار، اجرایی و قضاوت‌گر با خلاقیت مدیران رابطه‌ی معنادار و معکوس وجود دارد. بین تحمل ابهام و خلاقیت مدیران رابطه‌ی مثبت و معناداری در سطح $p < 0/05$ وجود دارد. بین خطرپذیری با خلاقیت مدیران رابطه‌ی معناداری وجود ندارد. بین سبک‌های تفکر قانون‌گذاری، اجرایی، قضاوت‌گر و تحمل ابهام با خلاقیت مدیران رابطه‌ی چندگانه‌ی مثبت و معناداری در سطح $p < 0/05$ وجود دارد.

واژگان کلیدی: سبک‌های تفکر، تحمل ابهام، خطرپذیری، خلاقیت.

مقدمه (بیان مسأله و اهمیت موضوع)

ویژگی اساسی انسان برخورداری از قدرت تفکر است. انسان‌ها به کمک فکر خود توانسته‌اند بر محیط پیچیده و متغیر محیط مسلط شوند و به حیات خود ادامه دهند. افراد با سبک ویژه‌ی خود در مورد چگونگی انجام کارها فکر می‌کنند. اصطلاح سبک با توانایی مترادف نیست، بلکه شیوه‌ای برای به‌کارگیری

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی - واحد دزفول

** استادیار دانشگاه آزاد اسلامی - واحد دزفول

*** کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی و نویسنده‌ی مسئول

توانایی فرد است (Strenberg, 1988: 22). استرنبرگ معتقد است فرد دارای سبک تفکر اجرایی، آنچه را که به او گفته می‌شود، انجام می‌دهد و فرد دارای سبک تفکر قانون‌گذاری تمایل به ایجاد، اختراع و طراحی کارها دارد و کارها را به روش خود انجام می‌دهد. فرد دارای سبک تفکر قضاوت‌گر تمایل به قضاوت و ارزیابی افراد و کارها دارد. در فرایند مدیریت مدرسه، ممکن است مدیران توانایی‌های کمابیش مشابهی داشته باشند؛ ولی دارای سبک‌های تفکر متفاوت هستند و با توجه به توانایی‌های یکسان افراد، جامعه در مورد آن‌ها یکسان قضاوت نمی‌کند، بلکه افرادی که دارای سطوح بالای توانایی هستند، مورد قضاوت قرار می‌گیرند. علی‌رغم این واقعیت آنچه مطرح می‌شود توانایی نیست، بلکه انطباق سبک‌های تفکر آنان با وظایفی است که بر عهده دارند. غالباً وظایفی را که به افراد محول می‌شود، می‌توان طوری ارایه نمود که با سبک تفکر آنان انطباق داشته باشد یا آن‌ها سبک تفکرشان را متناسب با آن وظایف تعدیل نمایند اما اگر در زمینه‌ی خاصی توانایی لازم نداشته باشند هرگز نمی‌توانند شانس تغییر رویکرد داشته باشند. درک سبک‌های تفکر به فرد کمک می‌کند بهتر دریابد چرا بعضی فعالیت‌ها برای او متناسب هستند و برخی دیگر متناسب نیستند یا چرا در انجام دادن یک مسئولیت احساس خوشایندی به آنان دست می‌دهد؛ ولی در مسئولیتی دیگر این احساس دیده نمی‌شود (استرنبرگ، ۱۹۹۷؛ به نقل از ناظم، ۱۳۸۸: ۲۵).

تحقیق در مورد ابهام و عناصر روان‌شناسی آن از سال ۱۹۵۰ شروع شد (Sweeny & Owen, 2002, Norton, 1975: 608). تحمل ابهام یک متغیر شخصیتی است که در ادبیات روان‌شناسی جدید به واسطه‌ی استنباط‌های مختلف، خود را به شکل‌های گوناگون نشان داده است. در واقع، به نوع خاصی می‌تواند مورد ارزیابی قرار گیرد. مدیران مدارس می‌توانند از تحمل ابهام به عنوان مکانیسمی در راستای تصمیم‌گیری بهتر در موقعیت‌های مبهم که اغلب در محیط مدارس رخ می‌دهد، استفاده کنند. این موضوع که مدیران چگونه با ابهام سر و کار دارند یا واکنش نشان می‌دهند، می‌تواند تأثیر زیادی در تجربه‌ی مدیریت مدیران داشته باشد. هم‌چنین، تحمل ابهام به مدیران اجازه می‌دهد که با مسایل پیچیده درگیر شوند، دارای ذهن باز برای پذیرش نظرات مختلف و به دنبال آن احتمال افزایش وجود یک موقعیت جدید شوند (Bennet, 1990, Norton, 1975: 608).

تصمیم‌گیری مهم‌ترین وظیفه‌ی اصلی مدیریت است. یکی از عواملی که بر تصمیم‌گیری تأثیر می‌گذارد چگونگی برخورد مدیران نسبت به موقعیت‌های تصمیم‌گیری ریسکی است. مدیران در طی دوره‌ی خدمت با موقعیت‌هایی مواجه می‌شوند که باید تصمیمات استراتژیکی بگیرند. در واقع، این تصمیمات سازوکارهایی شامل تعریف و تعیین نوع فعالیت سازمان، وظایف محوله و سیاست‌های مورد نیاز به منظور اجرای این

تصمیمات برای رسیدن به اهداف نهایی سازمان هستند. در این گونه تصمیم‌گیری‌ها، عوامل زیادی دخالت دارند. یکی از این عوامل میزان خطرپذیری مدیر است. قبول خطر همیشه با شناخت خطرات و تجزیه و تحلیل آنها بر مبنای میزان اثرگذاری بر سازمان شروع می‌شود و مدیران بر مبنای اطلاعات جمع‌آوری شده و آگاهی به ارزیابی آن، از طریق برآورد خطر، میزان خطر، سنجش خطر، تصمیم‌گیری در مورد خطر می‌پردازند (Bueara, 2006: 291).

از سویی، خلاقیت به عنوان حالتی روانی و ذهنی در قلمرو علم روان‌شناسی ظهور می‌کند. از آنجا که عمده‌ی کار و فعالیت انسان‌ها در سازمان‌ها انجام می‌شود، عامل ایجاد و پرورش خلاقیت در محدوده‌ی علم و هنر مدیریت قرار می‌گیرد (علوی و دیگران، ۱۳۸۲: ۱۵۳). مدیریت می‌تواند توانایی و استعداد خلاقیت و نوآوری را در افراد ایجاد، ترویج و تشویق کند یا رفتار و عملکردی داشته باشد که مانع نوآوری کارکنان شود. مدیران برای پرورش افراد خلاق باید موارد زیر را امکان‌پذیر کنند: تحمل مخاطره؛ کاهش کنترل بیرونی؛ کاهش تقسیم کار زیاد؛ قبول ابهام؛ تحمل راه‌های غیر عملی؛ تحمل تضاد؛ تمرکز بر نتایج تا ابزارها؛ ارتباط همه‌جانبه؛ ایجاد نظام مشارکت جو و گسترش گروه‌های کاری (سید جوادین، ۱۳۸۲: ۲۲۷).

برای تأکید بر انجام این تحقیق باید اشاره کرد که آشنایی فرد با سبک تفکر می‌تواند استراتژی‌های او را در تصمیم‌گیری و حل مسأله گسترش دهد و بدین ترتیب سبب کاهش تصمیم‌گیری‌های اشتباه شود. نکته‌ی دیگر اینکه وقتی تغییر برای رشد حرفه‌ای مهم باشد، سبک تفکر را می‌توان تغییر داد. از طرفی، با توجه به تأثیرگذاری سبک تفکر بر رفتار و فعالیت‌های افراد، لازم است مدیران با ایجاد امکانات متناسب با سبک تفکر هر فرد، زمینه را برای پیشرفت، نوآوری و خلاقیت شخصی و سازمانی آن‌ها مهیا سازد. در تأیید این مطلب، استرنبرگ نیز معتقد است برای پیش‌بینی انتخاب‌ها و موفقیت‌های شغلی، شناخت سبک تفکر افراد مهم است. از آنجا که مطالعه و تحقیق در مورد سبک تفکر و خلاقیت برای حرکت به سوی اصلاح آموزش و پرورش ضرورتی روزافزون دارد و در این حرکت، آگاهی و آمادگی در زمینه‌ی آشنایی با سبک‌های تفکر و خلاقیت اهمیت زیادی دارد؛ بنابراین، لازم است مدیران آموزشی با این مفاهیم آشنا شوند تا بتوانند از آن‌ها در موقعیت‌های اجرایی استفاده کنند؛ اما کمبود مطالعه و تحقیق در شهرستان ایلام پیرامون سبک تفکر و خلاقیت سازمانی و دو مؤلفه‌ی تحمل ابهام و خطرپذیری که از ویژگی‌های افراد دارای ذهن خلاق هستند، پژوهشگران را بر آن داشت تا با هدف بررسی رابطه‌ی آن‌ها در مدیریت آموزشی، پژوهش حاضر را انجام داده و بتواند سنگ بنای مناسبی برای کاربرد در عمل و همین‌طور

پایه‌ای برای کارهای بعدی فراهم آورد. هدف از انجام این پژوهش این است که آیا بین سبک‌های تفکر، تحمل ابهام و خطرپذیری با خلاقیت مدیران رابطه‌ی ساده و چندگانه وجود دارد؟

پیشینه‌ی تحقیق

رابطه‌ی سبک‌های تفکر با متغیرهای متعددی مورد بررسی قرار گرفته است. در تحقیقی که به وسیله‌ی چانگ و ژانگ (۲۰۱۱) با عنوان سبک‌های تفکر و مفاهیم خلاقیت در دانشجویان دانشگاه انجام شد، معلوم گردید که بین سبک‌های تفکر و خلاقیت ارتباط معناداری وجود دارد. در پژوهش دیگری که توسط ژانگ (۲۰۱۰) با عنوان بررسی قدرت پیش‌بینی سبک‌های تفکر در توانایی‌های خودارتباطی که روی دانشجویان و مدیران ارشد دانشگاه‌ها انجام گرفت، مشخص شد که از بین سه سبک (اجرایی، محافظه کارانه و قانون‌گذارانه) سبک تفکر اجرایی قدرت پیش‌بینی خلاقیت و توانایی‌های فراشناخت دارد. بسرن و ازمیر^۱ (۲۰۱۰) در پژوهش مشترک خود با عنوان «بررسی ارتباط بین سبک‌های تفکر و دیدگاه‌های ذهنی معلمان پیش‌دبستانی» به این نتیجه دست یافتند: که معلمان این مقطع بیشتر قانون‌مدار بوده و ارتباط مثبتی بین دیدگاه‌های سبک تفکر و انواع دیدگاه‌های ذهنی معلمان وجود داشته است. کایرداج و آسر^۲ (۲۰۱۰) در پژوهش مشترک خود با عنوان ارتباط بین سبک‌های بذله‌گویی و تفکر منشعب که روی دانش آموزان پایه-۵ ششم، هفتم و هشتم مدارس ترکیه انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که بین چهار سبک بذله‌گویی، نوآوری و خلاقیت ارتباط منفی و معناداری وجود دارد. هایجینز^۳ و ژانگ (۲۰۰۹) در پژوهش خود با عنوان «سبک‌های تفکر و مشاغل نیروی انسانی» به این نتیجه رسیدند که تنها سبک تفکر قانون‌گذار از بین سه سبک (قانون‌گذار، اجرایی و قضاوت‌گر) بر عملکرد خلاقانه‌ی افراد مؤثر است. چایرا^۴ (۲۰۰۹) در پژوهش خود به ارتباط بین سبک‌های تفکر و خلاقیت در دانشجویان دانشگاه برن دست یافت. در تحقیق عبدالله زاده (۱۳۸۶) و حسینی هفشجانی (۱۳۸۸) نشان داده شد که بین سبک‌های تفکر رابطه‌ی چندگانه وجود دارد.

هم‌چنین، پژوهشگران متعددی ارتباط بین تحمل ابهام را با متغیرهای متعددی مورد بررسی قرار داده‌اند. کلاری و راب^۵ (۲۰۰۹) در پژوهش خود با عنوان رابطه‌ی میان تحمل ابهام و خلاقیت کارکنان مدرسه‌ی نظامی ایالات متحده‌ی آمریکا به این نتیجه دست یافتند که ارتباط مثبتی بین تحمل ابهام و

-
2. Beceren & Ozdemer
 3. Cayirdag & Acar
 4. Higgins
 5. Chiara
 6. Clary & Rob

خلاقیت کارکنان نظامی وجود دارد. فرانک زیناسنی^۱ (۲۰۰۷) در تحقیقی با عنوان «رابطه‌ی تحمل ابهام و خلاقیت»، نشان داد که بین تحمل ابهام و خلاقیت رابطه‌ی مثبت وجود دارد؛ به این صورت که افرادی که تحمل ابهام بیشتری دارند، داستان‌های خلاقانه‌ی بیشتری می‌آفرینند. کامادنا^۲ (۱۹۸۴) عملکرد خلاقیت ۷۶ دانشجوی کارشناسی را مورد بررسی قرار داد و مشاهده کرد که تحمل ابهام در ارتباط مثبت با تعداد ایده‌های تولیدی و خلاقانه است (Zenasni, 2007: 4). تیگانو^۳ (۱۹۹۰) رابطه‌ی مثبتی بین تحمل ابهام معلمان و میزان نمره‌ی خلاقیت‌شان نشان داد (Ibid:4). فورنهام^۴ (۱۹۹۷) پی به رابطه‌ی مهمی بین تحمل ابهام و برتری نقاشی‌های سورئالیست برد. وی دریافت که بین تحمل ابهام و بعضی از جنبه‌های رفتار خلاقیت رابطه‌ی مثبتی وجود دارد (Ibid:4).

شلی و گیلسون^۵ نشان دادند که رفتار خلاق هم به خطرپذیری فرد (عامل فردی) و هم به فرهنگ محیطی که فرد در آن کار می‌کند، مربوط است (Rice, 2006: 239). تحقیقات وودمن، سایر و گرین^۶ (۱۹۹۳) نشان داد که بین فرهنگ عقلانی، مشارکتی، حمایت‌کننده و ریسک‌پذیر با خلاقیت افراد رابطه‌ی مثبت وجود دارد (قهرمان تبریزی و دیگران، ۱۳۸۴: ۱۴۰).

ویهووا^۷ (۲۰۰۷) در پژوهش خود به ارتباط بین اثرات فردی و محیطی خلاقیت در خلاقیت دانشجویان دانشجویان چینی دست یافت. چائو یونگ و هیو^۸ (۲۰۰۹)، در پژوهشی با عنوان خلاقیت در سطوح آموزش ابتدایی در شهرهای مختلف چین از جمله شانگهای، هنگ کنگ و تایوان، به این نتیجه دست یافتند که عوامل محیطی می‌توانند به عنوان موانعی در آموزش، یادگیری و پیشرفت خلاقیت به شمار بروند.

فرضیه‌های تحقیق

۱. بین سبک تفکر قانون‌گذارانه با خلاقیت مدیران آموزش و پرورش شهرستان ایلام رابطه وجود دارد؛
۲. بین سبک تفکر اجرایی با خلاقیت مدیران آموزش و پرورش شهرستان ایلام رابطه وجود دارد؛
۳. بین سبک تفکر قضاوت‌گر با خلاقیت مدیران آموزش و پرورش شهرستان ایلام رابطه وجود دارد؛
۴. بین تحمل ابهام با خلاقیت مدیران آموزش و پرورش شهرستان ایلام رابطه وجود دارد؛
۵. بین خطرپذیری با خلاقیت مدیران آموزش و پرورش شهرستان ایلام رابطه وجود دارد.

1. Franck Zenasni
2. Camadena
3. Tigano
4. Furenham
5. Sheely& Gilson
6. Woodman, Sawyer& Griffin
7. Weihu
8. Chu-ying&Hui

روش تحقیق، جامعه‌ی آماری و نمونه‌گیری

از آن‌جا که این پژوهش به دنبال شناخت رابطه‌ی بین متغیرهای سبک‌های تفکر، تحمل ابهام و خطر پذیری با متغیر خلاقیت مدیران هست؛ از این‌رو، یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی محسوب می‌شود. هم‌چنین، جامعه‌ی آماری شامل کلیه‌ی مدیران مدارس ابتدایی، راهنمایی و متوسطه‌ی مدارس دولتی شهرستان ایلام به تعداد ۳۰۰ نفر (در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹) بودند. با استفاده از فرمول کوکران و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، تعداد ۹۸ مدیر به عنوان نمونه انتخاب شدند و پرسش‌نامه‌ها بین آن‌ها توزیع گردیدند.

ابزار گردآوری داده‌ها

در این پژوهش برای گردآوری داده‌های مورد نیاز، از پرسش‌نامه‌هایی با سؤالات بسته استفاده شد. برای اندازه‌گیری سه سبک تفکر قانون‌گذار، اجرایی و قضاوت‌گر از پرسش‌نامه‌ی سبک تفکر استرنبرگ و اگنر (۱۹۶۹) با ۲۴ پرسش و به صورت هفت گزینه‌ای استفاده شده است. در مورد متغیر تحمل ابهام از پرسش‌نامه‌ی تحمل ابهام بودنر^۱ (۱۹۶۲) با ۱۶ پرسش و به صورت شش گزینه‌ای استفاده شده و دارای طیفی است که از بسیار موافقم شروع و به بسیار مخالفم ختم می‌شود. درباره‌ی متغیر خطرپذیری از پرسش‌نامه‌ی خطرپذیری آیزنک^۲ (۱۹۶۰) با ۳۰ سؤال به صورت دو گزینه‌ای (بلی و خیر) استفاده شده است. متغیر خلاقیت نیز با استفاده از پرسش‌نامه‌ی خلاقیت رندسیپ^۳ (۱۹۷۹؛ ترجمه‌ی مقیمی، ۱۳۸۰) که دارای ۵۰ ماده و هر ماده دارای ۵ گزینه می‌باشد، استفاده شده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Spss 18 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. با توجه به این‌که سطح سنجش متغیرها فاصله‌ای بوده برای تعیین رابطه‌ی بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. در ادامه به منظور تعیین رابطه‌ی همزمان متغیرهای پیش‌بین (سبک تفکر قانون‌گذار، اجرایی، قضاوت‌گر، تحمل ابهام و خطرپذیری) بر متغیر ملاک (خلاقیت مدیران) از رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد.

اعتبار و پایایی

1. Budner
2. Eyzenc
3. Randsipp

در این تحقیق، با توجه به استفاده از پرسش‌نامه‌های استاندارد، برای تعیین اعتبار پرسش‌نامه از اعتبار صوری استفاده شده است. همچنین، با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده از یک نمونه‌ی مقدماتی به تعداد ۳۰ نفر، جهت آزمون پایایی پرسش‌نامه از آلفای کرونباخ استفاده گردید. در مورد هر چهار متغیر مورد مطالعه ضریب آلفای کرونباخ بیش از ۰/۸۰ بود که حاکی از پایایی قابل قبول پرسش‌نامه‌ها می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

جدول شماره‌ی (۱): میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره‌ی آزمودنی‌ها

متغیر	شاخص‌های آماری آزمودنی‌ها	میانگین	انحراف معیار	حداکثر	حداقل	تعداد نمونه (n)
سبک تفکر قانون‌گذار	مدیران	۴/۹۸	۱/۲۳	۳	۷/۰۰	۹۸
سبک تفکر اجرایی	مدیران	۵/۴۸	۰/۸۱۷	۵	۷/۰۰	۹۸
سبک تفکر قضاوت‌گر	مدیران	۵/۶۲	۰/۶۷۷	۲	۷/۰۰	۹۸
تحمل ابهام	مدیران	۲/۹۸	۰/۴۸۳	۱	۴/۰۰	۹۸
خطرپذیری	مدیران	۱/۳۷	۰/۱۳۴	۱	۱/۷۰	۹۸
خلاقیت	مدیران	۲/۲۷	۰/۳۷۰	۱	۳/۳۴	۹۸

همان‌طوری که در جدول شماره‌ی (۱) ملاحظه می‌شود در متغیر سبک تفکر قانون‌گذار میانگین و انحراف معیار، به ترتیب برای مدیران ۴/۹۸ و ۱/۲۳ درصد، در متغیر سبک تفکر اجرایی ۵/۴۸ و ۰/۸۱۷ درصد، در متغیر سبک تفکر قضاوت‌گر ۵/۶۲ و ۰/۶۷۷ درصد، در متغیر تحمل ابهام مدیران ۲/۹۸ و ۰/۴۸۳ درصد در متغیر خطرپذیری ۱/۳۷ و ۰/۱۳۴ درصد و در متغیر خلاقیت میانگین و انحراف معیار به ترتیب ۲/۲۷ و ۰/۳۷۰ درصد بوده است.

به منظور آزمون فرضیه‌های اول تا پنجم این پژوهش از ضریب همبستگی ساده استفاده شده که در جدول شماره‌ی (۲) آمده است.

جدول شماره ۲): ضرایب همبستگی ساده بین سبک‌های تفکر قانون‌گذار، اجرایی، قضاوت‌گر، تحمل ابهام و

خطرپذیری با خلاقیت مدیران

تعداد نمونه (n)	سطح معناداری (p)	ضریب همبستگی (r)	شاخص‌های آماری رابطه‌ی بین متغیرها
۹۸	۰/۰۱۲	-۰/۲۵	رابطه‌ی بین سبک تفکر قانون‌گذار با خلاقیت
۹۸	۰/۰۰۵	-۰/۲۸	رابطه‌ی بین سبک تفکر اجرایی با خلاقیت
۹۸	۰/۰۴۹	-۰/۲۰	رابطه‌ی بین سبک تفکر قضاوت‌گر با خلاقیت
۹۸	۰/۰۴۵	۰/۲۰	رابطه‌ی بین تحمل ابهام با خلاقیت
۹۸	۰/۶۰۵	۰/۰۵	رابطه‌ی بین خطرپذیری با خلاقیت

یافته‌های مربوط به فرضیه‌های اول تا پنجم و فرضیه‌های فرعی مربوط به آن‌ها به صورت ضرایب همبستگی ساده در جدول شماره ۲) نشان داده شده‌اند. همان‌طوری که در جدول شماره ۲) مشاهده می‌شود، بین سبک تفکر قانون‌گذار و خلاقیت مدیران رابطه‌ی منفی معناداری وجود دارد ($p = ۰/۰۱۲$ و $r = -۰/۲۵$). به عبارت دیگر، هر چه سبک تفکر قانون‌گذار مدیران افزایش می‌یابد، به همان اندازه خلاقیت آنان کاهش می‌یابد. بنابراین، فرضیه‌ی اول تأیید می‌گردد. هم‌چنین، با توجه به نتایجی که در جدول شماره ۲) نشان داده شده است، بین سبک تفکر اجرایی و خلاقیت مدیران رابطه‌ی منفی معناداری وجود دارد ($p = ۰/۰۰۵$ و $r = -۰/۲۸$). به عبارت دیگر، افزایش سبک تفکر اجرایی مدیران با کاهش خلاقیت آنان همراه شده است. بنابراین، فرضیه‌ی دوم تأیید می‌گردد. هم‌چنین، نتایج جدول شماره ۲) نشان می‌دهد بین سبک تفکر قضاوت‌گر و خلاقیت مدیران رابطه‌ی منفی معناداری مشاهده می‌شود ($p = ۰/۰۴۹$ و $r = -۰/۲۰$). به عبارت دیگر، با افزایش سبک تفکر قضاوت‌گر مدیران، خلاقیت آنان کاهش یافته است. بنابراین، فرضیه‌ی سوم تأیید می‌گردد. هم‌چنین، با توجه به نتایج این جدول ملاحظه می‌شود بین تحمل ابهام و خلاقیت مدیران رابطه‌ی مثبت معناداری مشاهده می‌شود ($p = ۰/۰۴۵$ و $r = ۰/۲۰$). به عبارت دیگر، هر چه تحمل ابهام مدیران افزایش می‌یابد به همان اندازه خلاقیت آنان افزایش پیدا می‌کند. بنابراین، فرضیه‌ی چهارم تأیید می‌گردد. هم‌چنین، با توجه به نتایجی که در جدول شماره ۲) ملاحظه می‌شود بین خطرپذیری و خلاقیت مدیران رابطه‌ی مثبت معناداری مشاهده نمی‌شود ($p = ۰/۶۰۵$ و $r = ۰/۰۵$). بنابراین، فرضیه‌ی پنجم تأیید نمی‌شود.

به منظور آزمون مدل تجربی تحقیق، از رگرسیون چند متغیری با روش گام به گام استفاده شده است و نتایج به دست آمده در جدول شماره (۳) ارائه شده است.

جدول شماره (۳): ضرایب همبستگی چندگانه متغیرهای پیش‌بین (سبک‌های تفکر، تحمل ابهام و

خطرپذیری) با خلاقیت مدیران با روش‌های ورود^۱ و مرحله‌ای^۲

الف	شاخص آماری متغیرهای پیش‌بین	همبستگی چندگانه MR	ضریب تعیین R ²	نسبت F احتمال p	ضرایب رگرسیون (β)			
					۱	۲	۳	۴
ب	۱- سبک قانون‌گذار	۰/۲۵	۰/۰۶	F=۶/۵۶ p=۰/۰۱۲	β= -۰/۲۵ t= -۲/۵۶ p=۰/۰۱۲			
	۲- سبک اجرایی	۰/۳۰	۰/۰۹	F=۴/۷۰ p=۰/۰۱۱	β= -۰/۲۰ t= -۱/۶۴ p=۰/۰۱۰۳	β= -۰/۱۲ t= -۰/۹۹ p=۰/۳۲۱		
	۳- سبک قضاوت‌گر	۰/۳۰	۰/۰۹	F=۳/۲۴ p=۰/۰۲۶	β= -۰/۱۴ t= -۱/۱۱ p=۰/۲۶۶	β= -۰/۱۴ t= -۰/۹۱ p=۰/۳۶۵	β= -۰/۰۸ t= -۰/۶۱ p=۰/۵۴۰	
	۴- تحمل ابهام	۰/۳۳	۰/۱۰	F=۲/۸۰ p=۰/۰۳۰	β= -۰/۱۳ t= -۱/۰۵ p=۰/۲۹۵	β= -۰/۱۳ t= -۰/۸۵ p=۰/۳۹۸	β= -۰/۰۴ t= -۰/۳۵ p=۰/۷۲۷	β= -۰/۱۲ t= -۱/۱۹ p=۰/۲۳۴
ب	متغیر پیش‌بین	همبستگی چندگانه MR	ضریب تعیین R ²	نسبت F احتمال p	ضرایب رگرسیون (β)			
					سبک تفکر اجرایی			
ب	سبک اجرایی	۰/۲۸	۰/۰۸	F=۸/۴۱ p=۰/۰۰۵	β= -۰/۲۸ t= -۲/۹۰ p=۰/۰۰۵			

همان‌طوری که در جدول شماره‌ی (۳) مشاهده می‌شود، طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش گام به گام، ضریب همبستگی چند متغیری برای ترکیب خطی مؤلفه‌های سبک‌های تفکر، تحمل ابهام و خطرپذیری با خلاقیت مدیران برابر با $MR = 0/28$ و $R^2 = 0/08$ می‌باشد که در سطح $p = 0/005$ معنادار می‌باشد. بنابراین، با توجه به مقدار ضریب تعیین (R^2)، مشخص شده که ۸ درصد واریانس خلاقیت مدیران توسط متغیرهای پیش‌بین قابل تبیین می‌باشد. همچنین، با توجه به قسمت «ب» جدول مذکور مشاهده می‌شود که از میان سبک‌های تفکر قانون‌گذار، اجرایی، قضاوت‌گر و تحمل ابهام به عنوان

1. Enter
2. Stepwise

متغیرهای پیش‌بین، تنها متغیر سبک تفکر اجرایی پیش‌بینی کننده برای خلاقیت مدیران می‌باشد و سایر سبک‌های تفکر و تحمل ابهام در پیش‌بینی‌کنندگی خلاقیت مدیران نقشی ایفا نمی‌کنند. همچنین، ضرایب همبستگی چندگانه برای کل آزمودنی‌ها از ضرایب همبستگی ساده هر یک از آن‌ها بیشتر است. به طوری که همبستگی ساده سبک‌های تفکر **قانون‌گذار**، اجرایی، قضاوت‌گر، تحمل ابهام و خطرپذیری به ترتیب ۰/۲۵، -۰/۲۸، -۰/۲۰ و ۰/۲۰ است؛ در حالی که همبستگی چندگانه سبک‌های تفکر قانون‌گذار، اجرایی، قضاوت‌گر، تحمل ابهام به ترتیب ۰/۲۵، ۰/۳۰، ۰/۳۰ و ۰/۳۳ می‌باشد.

نتیجه‌گیری

تحلیل داده‌های پژوهش نشان داد که بین سبک تفکر قانون‌گذار، اجرایی و قضاوت‌گر با خلاقیت مدیران رابطه‌ی معکوس و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، هر چه سبک تفکر قانون‌گذار، اجرایی و قضاوت‌گر مدیران افزایش می‌یابد، به همان اندازه خلاقیت آنان کاهش می‌یابد. این یافته‌ها با یافته‌های کایرداج و آسر (۲۰۱۰)، استرنبرگ (۱۹۸۸) و کورت (۲۰۰۵)، ژانگ (۲۰۱۰، ۲۰۱۱ و ۲۰۰۲)، پائول و ژانگ (۲۰۱۰)، بسرن و ازمیر (۲۰۱۰)، فان و همکاران (۲۰۱۰)، چایرا (۲۰۰۹)، آمابیل (۱۹۹۰)، چائویونگ و هیو (۲۰۰۹)، ویهووا (۲۰۰۷) همخوانی دارد.

هم‌چنین، می‌توان اشاره کرد که هیچ سبکی بهترین نیست و سبک‌های تفکر افراد با توجه به موقعیت و شغل آنان تغییر می‌کند. یک مدیر کارآمد فردی است که با تکیه بر سبک مناسب بهترین بازده را برای سازمان به ارمغان می‌آورد، افراد فقط یک سبک تفکر خاص ندارند، بلکه الگویی از سبک‌های متفاوت و متعدد را برای رسیدن به بهترین نتیجه به کار می‌برند. تفکر به شخصیت افراد نیز نسبت داده می‌شود. علاوه بر آن، در عین حال که بسیاری از افراد در یک موقعیت از یک سبک تفکر استفاده می‌کنند، بسیاری هم به طور همزمان از سبک‌های ترکیبی و خط‌مشی‌های دیگر استفاده می‌کنند. فردی که دارای سبک ترکیبی است در برخورد با موقعیت‌ها عقاید جدید را شکل می‌دهد. بنابراین، برآوردی دقیق از سبک‌های تفکر یک فرد می‌تواند فراتر از آن چیزی باشد که یک پرسش‌نامه می‌سنجد. هم‌چنین، یک فرد می‌تواند از ترکیب دو یا چند حیطه از سبک‌های تفکر استفاده نماید. باید در نظر داشت که سبک‌های تفکر قابل آموزش هستند. پس، می‌توان با آموزش دادن، افراد را به سوی الگوی مناسب و همسو با توانایی‌هایشان رهنمون کرد. این نکته را نباید از نظر دور داشت که انتخاب سبک‌های تفکر تحت تأثیر

متغیرهایی مانند فرهنگ، سن، سبک تفکر والدین، مدرسه، شغل و جنسیت افراد قرار دارد. با عنایت به تأثیرگذاری سبک تفکر بر رفتار و فعالیت‌های افراد، لازم است مسئولان با ایجاد امکانات متناسب با سبک تفکر هر فرد، زمینه را برای پیشرفت و نوآوری شخصی و سازمانی مهیا کنند.

بر مبنای تحلیل داده‌های حاصل از فرضیه‌ی چهارم بین تحمل ابهام با خلاقیت مدیران رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، افزایش تحمل ابهام مدیران با افزایش خلاقیت آنان همراه بوده است. یافته‌های این فرضیه با یافته‌های کلاری و راپ (۲۰۰۹)، استرنبرگ (۱۹۸۸)، آمابیل (۱۹۹۵)، ورنون (۱۹۷۰)، مک آنالا (۱۹۷۰)، فورنهام (۱۹۹۷)، کامادنا (۱۹۸۴)، تیگانو (۱۹۹۰)، زیناسنی (۲۰۰۷) در خارج از کشور و در داخل کشور با پژوهش‌های سیدجوادین (۱۳۸۲) که تحمل ابهام را از ویژگی‌های افراد خلاق از نظر صاحب‌نظران مختلف ذکر کرده است، همخوانی دارد.

هم‌چنین، نتایج به دست آمده در بحث یافته‌ها نشان می‌دهد که همبستگی بین خطرپذیری و خلاقیت معنادار نبود و فرضیه‌ی پنجم مورد تأیید قرار نگرفت. یافته‌های این فرضیه با یافته‌های تائی (۲۰۰۶)، شلی و گیلسون (۲۰۰۴)، وودمن، سایر و گریفین (۱۹۹۳) که رفتار خلاق را به خطرپذیری فرد مربوط می‌دانند، همخوانی ندارد. در بیان دلایل رد این فرضیه می‌توان گفت برای تقویت خلاقیت و کنجکاوی ایجاد فرصت مشاهده، آزمایش، جستجوی محیط پژوهش و تجربه کردن ضروری است. مدیر توانا با ایجاد حساسیت به مسایل گوناگون سازمانی می‌تواند نقش مؤثرتری را ایفا کند. خطرپذیری معقول و بررسی شیوه‌های تازه و غیرمعمول، درگیری با پیچیدگی و لذت بردن از این درگیری نیز در رشد خلاقیت مدیران اهمیت زیادی دارد. آغاز تصمیمات همراه با خطرپذیری و پذیرش طرح‌های نو و بکر نیازمند استقلال در اندیشه و عمل است. متأسفانه در نظام آموزش و پرورش کشور ما و به طور اخص در مدارس، معیارهای انتخاب یک مدیر در بیشتر موارد حساب شده و منطقی به نظر نمی‌رسد. افرادی انتخاب می‌شوند که برای این سمت تربیت نشده‌اند و بیشتر تجربه‌ی تدریس دارند تا تجربه‌ی مدیریت. مدیریت یک تخصص است که نیازمند تحصیلات آکادمیک و تجربیات فردی و گروهی است. بسیاری از مدیران مدارس برای این شغل آموزش ندیده‌اند و با مسایل مربوط به مدارس و تصمیم‌گیری‌های مدیریتی، به خوبی آشنائی ندارند. از طرف دیگر، در مدارس ما امکان خطرپذیری به واسطه‌ی ترس از عدم امنیت شغلی و سلايق موازی در کار برای مدیران مقدور نیست. بنابراین، مدیر رفتار دیکته شده‌ی سازمانی را بروز می‌دهد نه رفتارهای خلاقانه که قالب تنگ سازمان را به چالش می‌کشد.

تحلیل نتایج حاصل از ضرایب همبستگی چندگانه نشان داد که بین سبک‌های تفکر و تحمل ابهام با خلاقیت مدیران رابطه‌ی چندگانه وجود دارد. همچنین، از میان سبک‌های تفکر قانون‌گذار، اجرایی، قضاوت‌گر، تحمل ابهام به عنوان متغیرهای پیش بین، سبک تفکر اجرایی پیش‌بینی کننده برای خلاقیت مدیران می‌باشد. به طور کلی یافته‌های این فرضیه علاوه بر تأیید پژوهش‌های قبلی نشان از ارتباط چندگانه‌ی سبک‌های تفکر و تحمل ابهام با خلاقیت دارد. همچنین، با یافته‌های عبدالله زاده (۱۳۸۶) و حسینی هفشجانی (۱۳۸۸) که بیان کرده‌اند بین سبک‌های تفکر همبستگی چند گانه وجود دارد، همخوانی دارد.

پیشنهادها

الف) آموزش سبک‌های تفکر و خلاقیت به مدیران می‌تواند اقدام مناسبی برای تربیت مدیران موفق باشد؛
ب) در مورد انجام وظایف مدیریتی، به جای تأکید بر محفوظات و وظایفی که ساختار آن‌ها از قبل مشخص است، بر کارها و موقعیت‌هایی تأکید شود که نیاز به تفکر و ارزشیابی بیشتری دارد تا افرادی پرورش یابند که در موقعیت‌های مختلف قدرت تصمیم‌گیری خلاقانه داشته باشند؛ افرادی پرورده نشوند که صرفاً از یک ساختار خاص پیروی کنند و فقط توانایی موفقیت در یک ساختار خاص را داشته باشند؛
ج) در حیطه‌ی تحمل ابهام از تأکید بر شفافیت، عینی و مشخص بودن در فرایند خلاقیت پرهیز شود تا محدوده‌ی خلاقیت کاهش نیابد؛

د) برای تشویق و معرفی مدیران خلاق در سطوح مختلف مدیریتی جشنواره‌هایی برگزار شود.

پی‌نوشت: [۱] این مقاله برگرفته از پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد نویسنده‌ی مسئول است.

منابع و مآخذ

الف) منابع فارسی

- حسینی هفشجانی، تورج، (۱۳۸۸)، رابطه بین سبک‌های شناختی، سبک‌های تفکر و انگیزه پیشرفت با میزان یادگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات، پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- سیدجوادین، سیدرضا، (۱۳۸۲)، مبانی سازمان و مدیریت، انتشارات نگاه دانش، تهران.
- عبدالله زاده، علی اکبر، (۱۳۸۶)، مقایسه بین انواع سبک‌های تفکر با میزان یادگیری مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات در بین دانش آموزان دختر و پسر مدارس فنی و حرفه‌ای شهر تهران، پایان نامه

کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.

- علوی، سیدحمیدرضا و دیگران، (۱۳۸۲)، «رابطه بین خلاقیت کارکنان با جو سازمانی»، پیام مدیریت موفق، شماره ۷ و ۸.

- قهرمان تبریزی و دیگران، (۱۳۸۴)، «ارتباط بین فرهنگ سازمانی و خلاقیت اعضای هیأت علمی گروه‌های تربیت بدنی در دانشگاه‌های کشور»، نشریه علوم حرکتی و ورزشی، شماره ۶.

ب) منابع انگلیسی

- Becerne, B. o & Ozdemir, A. D. (2010). The comparison of prospective preschool teachers thinking styles and intelligence types, *procedia-social and Behavioral sciences*, 26(2), 2131-2136.
- Boyer, w. T. (2006). The development of risk-taking: A multi-perspective Review, Department of Psychology, the University of Chicago, 26(3), 291-345.
- Chiara, S. H. (2009). Personality and Thinking Style in Different Creative Domains, University of Bern, Switzerland, *Educational Psychology*, 31(3), 220-224.
- Chang, Z & Zhang, L. f. (2011). thinking styles and Conceptions creativity among University Students, *Educational Psychology*, 31(3), 361-375.
- Chau-yung, C & Hui, A. (2009). Creativity in early childhood education: Teachers perceptions in three Chinese societies, Graduate Institute of Early Childhood Education, National Chengchi University, 64(2).
- Cayirdag, N; Acar, S. (2010). Relationship between styles of humor and divergent thinking, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3236-3240.
- Clary, Mc & Rob, B. (2009). An investigation into the relationship between tolerance of ambiguity and creativity among military officers, Kansas State University.
- Higgins, P & Zhang, L. f. (2009). The Thinking Styles of Human Resource Practitioners, *Journal Articles; Reports-Research*, 16(4), 276-289.
- Norton, r. w. (1975). Measurement of ambiguity toleranc, *Journal of personality Assessment*, 39(4), 607-612.
- Rice, g. (2006). Individual values, organizational context and self-perceptions of employee , *journal of Business research*, 59(6), 239.
- Strenberg, r. j. (1988). mental self – government, A theory of intellectuall styles and their developmet, *Human development journal*, 31(12), 19-224.
- Wei hu, N. (2007). Individual and Environment Influences on Chinese Student creativity, *Journal of creative Behavior*, 41(3), 151-175.
- Zenasni, f, Besacon, m & Lubart, t. (2007). Creativity and tolerance of ambiguity, *Univesite Rene Descartes-Paris, laboratoire cognition et comportement*, 5(3), 1-20.
- Zhang, L. F. (2010). Do Thinking Styles Contribute to Metacognition beyond Self-Rated Abilities? *Educational Psychology*, 30(4), 481-494.

The evaluat relation of the styles of thinking, tolerance of ambiguity and taking the risk with the creativity of the principals on city ilam

Nasear sarraj khorrani *
and Masoud Boromand nasab **
Aazam abdoalhi ***

Abstract

The purpose of this project was relation evaluat of the styles of thinking, tolerance of ambiguity and taking the risk with the creativity of the education principals of Ilam. The methodology of this project is descriptive of the kind of correlation. census society of all education principlas of ilam city were in educational year of 1388-1389. using the formula cookran the sample taking method, 98 principals were chosen as the models. the tool for collacting project data included: 4 questionnaires of the ways of Sternberg and Agner thinking , budner tolerance of ambiguity, eyzenck risk taking and randsipp creativity. for the analysis of the data and questions test we use correlation coefficient of Pirsonandmulti variable Regersion. the results showed that probably 0/95 between styles of legislative thinking, performing and judgment with principle creativity has inversely and meaningful relation.there is a positive and meaningful relation on the $p<0/05$ between tolerance of ambiguity and principle creativity probably.there is no meaningful relation between risk taking and principles creativity. There is a positive and meaningful multiple relation on the $p<0/05$ between the styles of thinking, tolerance of ambiguity and taking the risk with the creativity.

Key words:styles of thinking - tolerance of ambiguity -risk taking- creativity.

*Assistant professor of Azad university-dezful Islamic

** Assistant professor of Azad university – dezful Islamic

*** M.A of education planinig and corresponding author